

Viite
12.3.2026 päivätty lausuntopyyntönnö
koskien asiaa HE 174/2025 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
FI-00102 EDUSKUNTA

Yhteyshenkilö
Marcus Söderholm, puh. +358 (0)18 25000 (vaihde)
marcus.soderholm@regeringen.ax

stv@eduskunta.fi

Asia

Asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta

Tausta

Maakunnan hallitus sai 12.3.2026 sosiaali- ja terveysvaliokunnalta lausuntopyynnön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettua lakia muutettavaksi siten, että lainsäädäntö mahdollistaisi kansainvälisen avun vastaanottamisen ja antamisen pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi valtion aluehallinnon uudistuksen edellyttämät välttämättömät tekniset muutokset. Lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin ehdotetaan asetuksenantovaltuutta koskevaa täsmennystä.

Maakunnan hallitus antoi tästä lakiehdotuksesta lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle kesällä 2025, kun se oli lausuntokierroksella.

Lainsäädäntövalta

Koska valtakunta ei ole Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 59 §:n 1 momentin mukaisesti pyytänyt Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntää Pohjois-Atlantin sopimukselle tai millekään Naton sopimuksista, Pohjois-Atlantin sopimus ja siihen kuuluvat säännökset eivät ole myöskään tulleet voimaan Ahvenanmaalla sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Näin ollen maakunnan viranomaisilla, kuten Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella, ja maakunnan virkamiehillä ei ole mitään velvollisuuksia Poh-

jois-Atlantin sopimukseen, Naton sopimuksiin tai sellaiseen valtakunnan lainsäädäntöön liittyen, jolla näitä velvollisuuksia implementoidaan. Suomen liittyminen puolustusliitto Natoon ei ole myöskään muuttanut Ahvenanmaan asemaa demilitarisoituna ja neutralisoituna alueena.

Itsehallintolain 18 §:n 12 kohdan mukaan maakunnalla on toimivalta terveyden- ja sairaanhoitoa koskeissa asioissa 27 §:n 24, 29 ja 30 kohdassa säädetyin poikkeuksin. Valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat 27 §:n 24 kohdan mukainen hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen ja 29 kohdan mukaiset ihmisten tarttuvien tauteja, kastroidintia ja sterilointia, raskauden keskeyttämistä, keinohedelmöitystä ja oikeuslääketieteellisiä tutkimuksia koskevat asiat sekä 30 kohdan mukaiset terveyden- ja sairaanhoidon piirissä toimivien kelpoisuusvaatimuksia, apteekkilaitosta, lääkkeitä ja lääkkeenomaisia tuotteita, huumausaineita sekä myrkkujen valmistamista ja niiden käyttötarkoituksen vahvistamista koskevat asiat.

Itsehallintolain 18 §:n 13 kohdasta käy ilmi, että sosiaalihuolto kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Itsehallintolain 27 §:n 4 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta suhdetta ulkomaailmaan koskeissa asioissa ottaen huomioon 9 ja 9 a luvun säännökset, jotka koskevat kansainvälisiä velvoitteita ja Euroopan unionin asioita.

Itsehallintolain 27 §:n 34 kohdasta käy ilmi, että valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat puolustuslaitosta, järjestysvallan toimintaa valtion turvallisuuden varmistamiseksi, puolustustilaa ja valmiutta poikkeusolojen varalta.

Tasavallan presidentin poikkeusoloihin varautumista koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (900/2000) 1 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnassa niistä valtakunnan viranomaisille kuuluvista valmistelevista hallintotehtävistä ja muista valmistelevista tehtävistä, jotka kuuluvat väestönsuojeluun, huoltovarmuuteen tai yleiseen poikkeusoloihin varautumiseen, huolehtivat valtakunnan ja maakunnan viranomaiset yhdessä siten kuin kyseisessä asetuksessa säädetään. Asetus koskee vain poikkeusoloihin varautumista valtakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa eikä suoranaisesti sellaisia tehtäviä, jotka on hoidettava poikkeusolojen aikana.

Maakunnan hallituksen lausunto

Hallituksen esitys koskee ensisijaisesti valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia oikeudena-aloja. Terveydenhuollon ammattihenkilöt kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan, kun taas sosiaalihuollon ammattihenkilöt kuuluvat Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan. Lisäksi

poikkeusoloihin varautuminen kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan, kun taas normaaliolojen häiriötilanteet kuuluvat Ahvenanmaan toimivaltaan.

Tässä yhteydessä maakunnan hallitus haluaa tuoda esiin sen, että valtakunta ei ole pyytänyt Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntää Pohjois-Atlantin sopimukselle eikä millekään Naton sopimuksista Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 59 §:n 1 momentin mukaisesti eikä Suomen liittyminen puolustusliitto Natoon ole muuttanut Ahvenanmaan asemaa demilitarisoituna ja neutralisoituna alueena. Näin ollen maakunnan viranomaisilla, kuten Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella, ja maakunnan virkamiehillä ei ole mitään velvollisuuksia Pohjois-Atlantin sopimukseen, Naton sopimuksiin tai sellaiseen valtakunnan lainsäädäntöön liittyen, jolla näitä velvollisuuksia implementoidaan.

Valtion aluehallinnon uudistuksen edellyttämien välttämättömien teknisten muutosten osalta maakunnan hallitus toteaa, että esityksen mukaan sillä ei ole itsenäisiä vaikutuksia valtion eikä Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten tehtäviin, vaan ne säilyvät ennallaan. Maakunnan hallitus toteaa, että tällä hetkellä on olemassa jonkin verran rajanvetoa aiemman sopimusasetukseen liittyen, jota on tarkistettava uudistuksen yhteydessä suunniteltavien muutosten takia. Maakunnan hallitus työskentelee parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriön kanssa uuden sopimusasetuksen laatimiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriölle elokuussa 2025 antamassaan lausunnossa maakunnan hallitus muistutti, että uudistetun sopimusasetuksen pitäisi olla valmiina ennen lainmuutosten voimaantuloa. Tältä osin maakunnan hallitus toteaa, että ministeriön kanssa tehtävä työ etenee, mutta sopimusasetusta ei vielä ole syntynyt.

Maakunnan hallituksen rooli suhteessa Lupa- ja valvontavirastoon on erityisen tärkeä. Kuten esityksestä käy ilmi, maakunnan hallituksella oli aiemmin rooli valtakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Kyseessä oli vastaavanlainen suhde kuin mitä aluehallintovirastoilla oli Valviraan, joka huolehtii ammattihenkilöiden rekistereistä, ohjaa ja valvoo ammattihenkilöitä valtakunnallisesti, määrää seuraamuksia virheellisestä menettelystä (huomautuksen tai huomion kiinnittämisen ohella) sekä huolehtii monista muista tehtävistä. Koska aiemmin Valviran ja aluehallintovirastojen vastuulle kuuluneet tehtävät on siirretty uudelle Lupa- ja valvontavirastolle, selvennysten tekeminen on tarpeen sen varmistamiseksi, että aiempi ratkaisu, jossa maakunnan hallitus hoiti aluehallintovirastoille kuuluneita tehtäviä, säilyy. Maakunnan hallituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön välinen vuoropuhelu on ollut vakaata ja rakentavaa, ja sen osapuolilla on perustavanlaatuinen yhteisymmärrys siitä, mitkä tehtävät on siirrettävä maakunnan hallitukselle sopimusasetuksella ja mitkä tehtävät tulevat Lupa- ja valvontaviraston hoidettaviksi.

Lopuksi maakunnan hallitus toteaa, että parhaillaan valmistellaan laajempaa ammattihenkilöitä koskevan lainsäädännön uudistusta. Maakunnan hallituksella on ollut kokous sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ja mahdollisuus näkemystensä esittämiseen. Mitään konkreettisia ehdotuksia ei kuitenkaan esitelty yksityiskohtaisesti. Maakunnan hallitus osallistuu jatkossakin mielellään prosessiin sen edetessä ja kun yksityiskohdista voidaan keskustella tarkemmin.

Ministeri Arsim Zekaj

Lakimies Marcus Söderholm

TIEDOKSI Johan Ehn, Ahvenanmaan edustaja Helsingissä, johan.ehn@regeringen.ax
Kansanedustaja Mats Löfström, mats.lofstrom@eduskunta.fi

Hänvisning

Er begäran om yttrande 12.3.2026
avseende RP 174/2025

Social- och hälsovårdsutskottet
FI-00102 RIKSDAGEN

Kontaktperson

Marcus Söderholm, telefon +358 (0)18 25000 (växel)
marcus.soderholm@regeringen.ax

stv@riksdagen.fi

Ärende

Sakkunnigyttrande till social- och hälsovårdsutskottet avseende regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården

Bakgrund

Landskapsregeringen har 12.3.2026 mottagit en begäran om utlåtande av social- och hälsovårdsutskottet angående regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården.

I propositionen föreslås att lagen om yrkesutbildade inom hälso- och sjukvården ändras så att lagstiftningen i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering möjliggör mottagande och lämnande av internationellt bistånd inom social- och hälsovården.

Dessutom föreslås tekniska ändringar i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården som behövs på grund av reformen av statens regionförvaltning. Därtill föreslås en precisering i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården gällande bemyndigandet att utfärda förordning.

Landskapsregeringen lämnade utlåtande till social- och hälsovårdsministeriet när utkast på detta lagförslag var ute på remiss sommaren 2025.

Lagstiftningsbehörigheten

Då riket inte, i enlighet med 59 § 1 mom. självstyrelselag (1991:71) för Åland begärt Ålands lagtings bifall till Nordatlantiska fördraget eller något Natoavtal så har fördraget och tillhörande bestämmelser inte heller trätt i kraft på Åland inom de områden som faller inom åländsk behörighet. Detta medför att varken landskapsmyndigheter så som Ålands hälso- och sjukvård eller landskapstjänstemän har några skyldigheter kopplade till fördraget, Natoavtal eller rikslagstiftning där skyldigheter implementeras. Finlands anslutning till försvarsalliansen Nato har inte heller förändrat Ålands status som demilitariserat och neutraliserat område.

Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet i fråga om hälso- och sjukvård, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkterna. Till rikets behörighet hör 27 § 24 punkten, 29 punkten, administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning och rättsmedicinska undersökningar samt 30 punkten behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål.

Av 18 § 13 punkten i självstyrelselagen framgår att socialvård tillhör landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 27 § 4 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap., vilka berör internationella förpliktelser och ärenden som gäller Europeiska unionen.

Av 27 § 34 punkten i självstyrelselagen framgår att riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om försvarsväsendet, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden.

Enligt republikens presidents förordning om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden (900/2000) framgår enligt 1 § att de förberedande förvaltningsuppgifter och de förberedande uppgifter av annat slag som ankommer på rikets myndigheter inom befolkningsskyddet, försörjningsberedskapen och den allmänna beredskapen inför undantagsförhållanden skall i landskapet Åland skötas gemensamt av rikets och landskapets myndigheter i enlighet med vad som bestäms i denna förordning. Förordningen gäller enbart förberedelser inför undantagsförhållanden inom rikets behörighet samt inte direkt sådana uppgifter som ska skötas under undantagsförhållanden.

Landskapsregeringens yttrande

Regeringens proposition rör rättsområden där riket primärt har lagstiftningsbehörighet. Yrkesutbildade inom hälso- och sjukvården hör till rikets lagstiftningsbehörighet medan yrkesutbildade inom socialvården hör till åländsk lagstiftningsbehörighet. Därtill hör beredskapen inför undantagsförhållanden till rikets lagstiftningsbehörighet samtidigt som störningssituationer i normal under normala förhållanden till åländsk behörighet.

I sammanhanget vill landskapsregeringen lyfta fram att riket inte, i enlighet med 59 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991), begärt Ålands lagtings bifall till Nordatlantiska fördraget eller något Natoavtal samt att Finlands anslutning till försvarsalliansen Nato inte heller har förändrat Ålands status som demilitariserat och neutraliserat område. Detta medför att varken landskapsmyndigheter så som Ålands hälso- och sjukvård eller landskapstjänstemän har några skyldigheter kopplade till fördraget, Natoavtal eller rikslagstiftning där skyldigheter implementeras.

Gällande de tekniska ändringar som görs med anledning av reformen av statens regionförvaltning konstaterar landskapsregeringen att det enligt propositionen framgår att det inte har några självständiga konsekvenser för vare sig statens eller landskapet Ålands myndigheters uppgifter utan att dessa kommer vara oförändrade. Landskapsregeringen konstaterar att det i dagsläget finns en del gränsdragningsfrågor utifrån den tidigare överenskommelseförordningen som behöver ses över i samband med de ändringar som planeras enligt reformen. Landskapsregeringen har ett pågående arbete med social- och hälsovårdsministeriet kring ny överenskommelseförordning. I landskapsregeringens utlåtande till social- och hälsovårdsministeriet i augusti 2025 påtalade man behovet av att ha en reviderad överenskommelseförordning på plats innan lagändringarna träder i kraft, landskapsregeringen konstaterar att arbetet med ministeriet fortlöper men ännu finns ingen överenskommelseförordning på plats.

Av särskild vikt är landskapsregeringens roll i förhållande till Tillstånds- och tillsynsverket. Såsom framgår av propositionen hade landskapsregeringen tidigare en roll, inom rikets behörighetsområde, ett liknande förhållande till Valvira som regionsförvaltningsverken som sköter om registren över de yrkesutbildade, styr och övervakar på riksnivå de yrkesutbildade, ger påföljder av felaktigt förfarande (förutom anmärkning eller uppmärksamgörande) samt en mängd ytterligare uppgifter. Med tanke på att de uppgifter som Valvira och regionsförvaltningsverken tidigare ansvarade för har förts över till det nya tillstånds- och tillsynsverket behöver förtydliganden göras för att säkerställa att den tidigare lösningen där landskapsregeringen handhade de uppgifter som hörde till regionsförvaltningsverken kvarstår. Landskapsregeringen och social- och hälsovårdsministeriets dialog och arbete har varit stadigt och konstruktivt och det finns en

grundläggande samsyn om vilka uppgifter som ska föras över till landskapsregeringen genom en överenskommelseförordning och vilka uppgifter som ska skötas av Tillstånds- och tillsynsverket.

Avslutningsvis kan landskapsregeringen konstatera att en större revidering av lagstiftningen kring yrkesutbildade personer är under beredning. Landskapsregeringen har haft möte med social- och hälsovårdsministeriet och haft möjlighet att lämna synpunkter. Däremot presenterades inga konkreta förslag i detalj. Landskapsregeringen ser gärna att man fortsättningsvis involveras när processen framskrider ytterligare och närmare detaljer kan diskuteras.

Minister

Arsim Zekaj

Jurist

Marcus Söderholm

FÖR KÄNNEDOM

Johan Ehn, Ålands representant i Helsingfors, johan.ehn@regeringen.ax
Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi
